

4. JUULI

1924

ENSV
Riiklik Aeglane III AASTAKÄIK
Raamatukogu

Kõigile lugejaile!

LOOSIMINE

„Vikerkaare“ 6 kuu tellijaile oli neljapäeval 26. juunil, kell 2 päeva „Vikerkaare“ toimetuses, milleks 5-liikmeline komisjon ju mitu päeva agarasti ettevalmistusi teinud.

Õnneratta tujukal keerutusel tuli enam kui tund aega oodata, ja mõnelgi kerkis kahtlus, kas vahest võiduloosid hoopis olid unustatud sisse panemata, kui korraga esimese võiduna välja kargas – **kuld taskukell**. Ja kellele, küsite? **Muidikule Võsus!** – Peagi ilmus teine „tühjade“ hulgast – **päevapildiaparaat Elva Rannu 6 klass. algkoolile**. Nüüd juba kiipitas südamel kolmas juuresolijatele noortele vikerkaarlastele kõige ihaldatavam võit – **jalgratas**.

Kellele see küll saab? Juba kahanevad loosid õnnerattas, järel vist vaevalt mõni sada, aga jalgratas ei tule ja ei tule. Ratast väntava vikerkaarlaste südamest, kes nimedega kasti juures väntamas, kerkib kuuldud õhkamine. Kas ikka veel ei tule, kas kord ei saabu lõpp kannatusele? **„Jalgratas!“** hüüab looside õngitseja oma kastilt. Samal silmapilgul kostab nime mede kastist väljatulnud rulli põhjal: 605.

Kivimägi, Tallinnast.”

Otsas. Tühjalt ootama jäänud vikerkaarlasted siiski ei kurvasta. Täna õnn sulle, homme mulle. Ja „Vikerkaare“ väljaandja nagu midagi muiates ütles edaspidisist üllatusist meie vahvale ja rõõmsale vikerlasperele. – Noored, kandke oma ajakirja ka kaugematesse ringkondadesse ja soovitage oma sõpradele asuda „Vikerkaare“ lugejate ringi. Ükski ajakiri ei too oma lugejatele paremat sisu, kaunimaid kunstmaitsel arendavaid pilte ja niipalju Eesti kunstnikkude algupäraseid joonistusi – ei too teile ka ükski suuremaid üllatusi, kui teie parim sõber – „Vikerkaar.“

Toimetus.

VIKERKAAR

Nr. 27.

Vastutav toimetaja: Ernst Raudsepp.

Tegev toimetaja: J. Neggo-Vössokotsky.

1924.

Väljaandja: Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisus.

Toimetus ja talitus: Tallinn, Pikk tän. 2 (Päevaleht). Kõnetr. 17-96. Toimetuse kõnetunnid teisipäeviti ja reedeti kella 1—2.

Tellimisi võtavad vastu kõik postkontorid ja „Päevalehe“ tellimiste vastuvõtjad.

Tellimishind: kuus postiga 60 mk., veerandaastas 180 mk., poolaastas 360 mk., aastas 720 mk.

KÕNEOSKUS.

O. Swett Mardeni järele L. V.

Inimesest, kellel on oma arvamisid, kes palju loeb, mõtleb ja kuuleb ning kellel seetõttu ka enesel midagi ütelda on, üteldakse ta oskab kõnelda.

(Walter Scott.)

Inglise kirjanik Charles W. Elliot ütleb kusagil muu seas, et ta peab omadust emakeelt hästi ja õieti rääkida tähtsamaks tõeliku hariduse tunnismärgiks. Ja tõesti, tühegi teise omadusega ei võida meie nii oma kaasainimeste poolehoidu kui osava, ladusa kõnega. Olles kõneosav, võib tähelepanu võita keskmiste võimistega inimene, kuna teine suuremate teadmiste juures halva väljenduse tõttu eelmise varju jääb.

Ühtegi omadusist ei saa inimene nii alaliselt ja kestvalt tarvitada kui kõneoskust. On paljudi noori, kes nähes oma kaasõpilasi rutem edasi

jõudvat, neid kadestavad. Ise aga raiskavad nad oma vabad tunnid kergemeelsemalt, lobisedes tühja ja mõttetut, mis neid vaimliselt alla kisub ja pääliskaudselt mõtlema avateleb. Kui sageli ei kõla meile vastu tänaval, trammis ning avalikel jalutuspaikel valjud, kareda häälega räägitud sõnad, inetud, valimatud.

Milleski ei ilmuta sa oma haridust ja kasvatust nii kui oma kõnes — see jutustab igale su eluloo. Mis sa ka ütled ja kuidas seda ütled — selles avaldad sa kogu oma saladused ja annad igale kätte mõõdupuru su üle otsustamiseks.

Kui paljud ei pea enesele ütelda laskma, et nad oma emakeelt räägivad lohakalt ja kuulajat haavava ükskõiksusega.

Mõnel oleneb elus edasijõudmine just kõneoskusest, võimest inimesi püsivalt huvitada. Kes halvasti väljendub

ja oma mõtet tarviliselt arusaadavalt kuuldavale ei too, kaotab alati.

Kõneoskust omada on kõigil võimalik. Olles oludes, mis ei võimalda sulle kõrgemat haridust, ei luba sind olla kunstide harrastaja — kõneoskuses võid end iga silmapilk harjutada. Iga raamat, mida loed, iga inimene, kellega kõneled, võib sulle abiks olla emakeele paremini ja ilusamini rääkima õppimises.

Enamad inimesed ei mõtle üldse, kuidas väljenduda ning räägivad seda, mis suhu tuleb. Neile ei tule meelega lauset nii säada, et oleks temas ühendatud ilu ja loogika.

Mõnikord, ent kahjuks harva, juhtume kuulma tõelist kunstnikku kõneoskuses. Kuidas tunneme siis selle üle rõõmu ning ühtlasi imetleme, miks on sööti jäetud see parim põld, unustatud inimsoo kõitvamside, mis ometi võiks areneda ülimaliks kunstiks.

Kõneluses tuleb meeles pidada ühtlust nii sisus kui vormis. Mõnigi on kuulnud kõnemeest, mõistes ladusalt väljenduda, ent see on ka kõik — ta kõne jätab kuulajad külmaks ning ei kihuta tegutsema. Selle vastu tunneme mõndagi inimest, kes vähe sõnu tehes ometi räägib sisukalt, kaasakiskuvalt.

Endiseil ajal oli kõneoskus palju rohkem arenenud kui meie päevil. Nüüdisaja kultuur on ta oma kõrguselt kukutanud. Siis oli kõne ainukeseks mõtteavalduse vahendiks ja kõik teadmised laotati laiali suusõnal, siis polnud suuri ajalehti ega nädala- ja kuukirju.

Tänapäev on see teisiti. Nüüd omandame mõne marga eest ajalehe kaudu kogu maailma päevauudised, raamatu kaudu maailma kirjanduse, kunsti ja teaduse. Sõna järele ei tunta vajadust. Trükitud raamat on meie päevil sedavõrd odav, et vaeseim võib enesele lubada rohkem lugemisma-

terjaali kui keskajal rüütlid ja künigad.

Seepärast ongi nüüd haritud jutuskleja haruldaseim nähtus. Et keegi oma emakeelt räägiks peenelt ja valitult, näib saavat vaid unistusseks.

Häädraamatud mitte vaid ei laienda meie vaimlist silmaringi ega anna meile uusi aateid, nad suurendavad ka meie sõnade tagavara; see aga on juba suur samm edasijõudmiseks kõneosavuses. Nii mõnelgi on kenu mõtteid, ent olles varustatud vähesõnade tagavara-ga, ei saa ta tarviliselt väljenduda. Seetõttu räägib ta kaudselt ja kordab alatasa, sest tal pole sõnu, mis ta mõtteid küllalt arusaadavaks teeks.

Sageli näeme, et inimesed just seepärast teistest taha jäävad, et nad oma mõtteid huvitavalt ja mõjuvalt ette kanda ei suuda. Mõnikord peavad tähtsad mehed avalikeil koosolekul vaikides istuma. Nad ei mõista ära ütelda seda, mis teavad ja paremini teavad kui kõnelejad samal koosolekul, pidades pikemad, ladusamad kõned. Inimene pareimate võimistega, suurimate teadmistega esineb mõnikord seltskonnas rumalana, juhmina, kuna pääliskaudsed lobisejad mainitud seltskonnas keskpunktiks on ainult seepärast, et mõistavad kasutada oma pisikesi teadmisi. Mõnigi, olles saamatu kõnes, jääb piinlikusse, alandavasse seisukorda inimeste ees, kes talle võõrad. Seesuguseid vaikijaid on palju igas rahvuses.

Paljud, eriti teadlased, arvavad, et tähtsam elus on võimalikult palju teadmisi koguda, kuid unustavad, et sama tähtis on harjutada end kogutud teadmiste edasiantmises. Võidakse olla paljuteadja, kui need teadmised aga lukustatud varandusena inimesse varjule jäävad, pole neist kasu teistele, ning ei suudeta seetõttu tarviliselt hinnata. Lihvimatu teemant on suurem lihvitud, ent te-

ma hiilgusest ei tea keegi, kuni ta pole lihvitud ja valgus temas ei kajastu ning hiilgama ei pane ta peidetud ilu. Mis lihvimine teemandile, seda on kõneoskus inimesele: ta väärtus ei suurene, kuid see, mis temas on, saab nähtavaks.

Enamad vanemad ei aimagi kui kahjulik on lastele üles kasvada teadmatuses kõneoskuse suhtes. Kuidas lapsed oma emakeelt räägivad, selle pääle ei pöördä vähematki tähelepanu. Ja ometi on see parim abinõu kasvatuses, sest midagi pole, mis nii kasvatavalt mõjuks iseloomu ning mõistuse arenemise pääle kui alaline püüe oma mõtteid selgelt ja arusaadavalt väljendada.

Kes tahab hästi rääkida, peab oskama sama hästi päält kuulata. Enamad inimesed ei oma kummagit mainitud omadusist. Harilikult ollakse liig kärsitu kuulamises. Selle asemel, et huviga kuulata ja mõtet jälgida võime vaevalt paigal püsida. Teeme liigutusi, nagu ei jõuaks me ära oodata, millal lõpetatakse, ehk me katkestame jutu, enne kui kõneleja ütelda on saanud, mida tahtis — lühidalt, oleme kannatamatud, meil pole aega muuks kui vara kogumiseks, kõrgete ametite saavutamiseks. Meie elu on täis ebaloomulikkude ruttu, — peenetele kommetele, südamest öeldud sõnadele ei jätku meil aega. Töötame kogu päev ja öhtul tormame teatrisse ehk kuhugile, kus pakutakse kergemat meelelahutust. Ise midagi meeltülendavat leida, selleks pole meil aega. Maksame, et olek-

sid teised lõbusad ning sunniksid meid naerma. Sarnaneme õpilasele, kelle eksam oleneb järeleaitajast ja kes oma teadmised küll meeeldi ostu teel omaks.

Üks põhjusist, miks kõneoskus meie päevil nii madalal astmel seisab, on südamliku osavõtu puudumine. Mõtlemine liig palju eneste pääle, liig koormatud oleme oma isiklistest päevamuredest, surutud enese kitsasse vaimuilma. Kes aga teiste muresid omaks ei võta, ennast teise osasse ei sää, selle sõnad ei tungi südamesse, see ei suuda jagada teise mõtteid.

On inimesi, kes täielikult omandanud kõneoskuse, olles seejuures võrdlemisi sõnakehvad. Ent nad on südamlikud, osavõtlikud. Neil on omandus teistelt esile tuua, mis neis on parimat. Nad teevad kõik valusa hääks, mitte puutudes valutavaid haavu ning panevad meie hinges helisema kaunimad helid.

Ameerika kuulus riigimees Abraham Lincoln oli inimene täis meeldivat külgetõmbevõimu. Alati jagas ta rõhkem kui võttis. Ta kõnet ja naljatust kuulati huviga, ning kes teda kord kuulis, sellesse jättis ta järele kustumatu mälestuse.

Mõjuvam osa kõnes on loomulik huumor. Kes seda aga järele aimab, teeb end naeruväärseks. Oldagu loomulik, elav ja osavõtlik. Külma, tagasihoidlikku ja egoistlist inimest ei kuulata meeeldi. Avatagu oma hing, et avaneksid kaasanimeste omad. Südameid võidetatakse, tuues vastu enese osavõtlik süda.

TUMBAKKO.

Lui asunikele Kilvas selgus, et puuvillaga võimatu äri teha, katsusid mõningad elevantijahiga õnne. Nii ka keegi Stein. Ta oli Kuno'lt järele pärinud, kuis elevant lasta;

Kuno andis temale täpsed teated ja soovis uueks elukutseks jahioõnne.

Aasta pärast sattus Kuno elevantiküttimisel Kilva tagamail mahajäetud eurooplase asundusele, mis näis olnud hiiglasuur. „Kes on siin asundust luua püüdnud?“ küsis ta oma mustalt püssikandjalt.

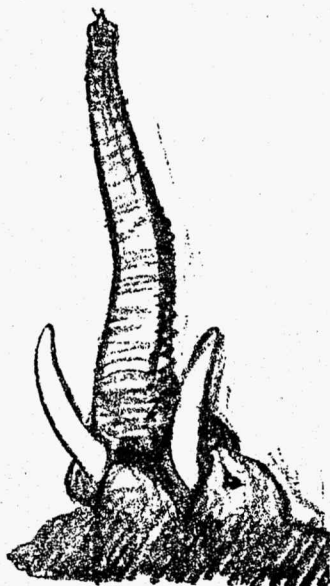
„Oh, see on ainult Brana Steini mahajäetud laager,“ vastas must, „see elutses ja küttis siin kuude viisi!“

„Laskis ta siis palju elevanti?“

Ja must jutustas:

Oma uue elukutse esimesil päevil olnud Branal eriline õnn. Kolm elevanti, keda ta kohanud, lasknud ta maha, iga üksiku ainsa pauguga.

Ta oli siis alati sest rääkinud, kui lihtne elevantijaht olla. Pääasjalikult seisvat ta selles, et hästi lähedale tulla lasta ja hambad välja murda; see olevat kõik.

Mõne päeva pärast äratas Brana laagri läheduses jällegi üldist meelepaha vana pääletungija, kellele lõbu tegi iga meeotsijat musta vihase mõirgega tervitada ja minema kihutada. Elevantid, kes inimestele kallale tungivad, on pärismaalaste hirmuks ja harilikult pannakse neile nimed. See häbematu sai kõlarikka nime „Tumbakko“, mis Suaheli keeles tubakat tähendab.

Tumbakko, kes tähelepandav eriti tugevate kihvade poolest, pidi tema väaratamatu püssi ohvriks langema.

Niisama kui eelmisel elevantiküttimisel läks Brana nüüdki julgelt ja kartmatult oma ohvrile vastu ja laskis kuuli surmavasse kohta.

Kuis imestas aga Brana, kui hää Tumbakko tema kuuli pääle sugugi ei reageerinud ja metsikute trompeedihüüetega talle otse pääle tormas.

Enne kui Brana hirmust toibunud, oli elevant ta haaranud, tõstis ta lotiga kõrgele ja tahtis purustada. Ainult hääle juhusele, et ta halba kuube kandis, võlgnes eurooplane oma pääsmise. Kuub rebenes ja Stein lendas suures kaares elevanti lotist, et ülal puuladvas peatuda. Sää! hoidis ta end kõigest jõust kinni, kuid nägi oma suureks ehmatu-

seks, kuis Tumbakko oma pääsnud vaenlast otsima hakkas; puulatv ei olnud nõnda kõrge, et elevant ei oleks saanud teda kui õuna noppida.

Tumbakko ei näinud teda; ta otsis oma ohvrit maast. Terveks tunniks jäi ta paigale ja otsis kannatlikkusega, mis paremat asja oleks väärinud. Brana nägi taevast ja põrgut avanevat ja oli hirmust enam surnud kui elus. Ta hoidis end vaikselt kui hiir ja julges vaevalt hingata.

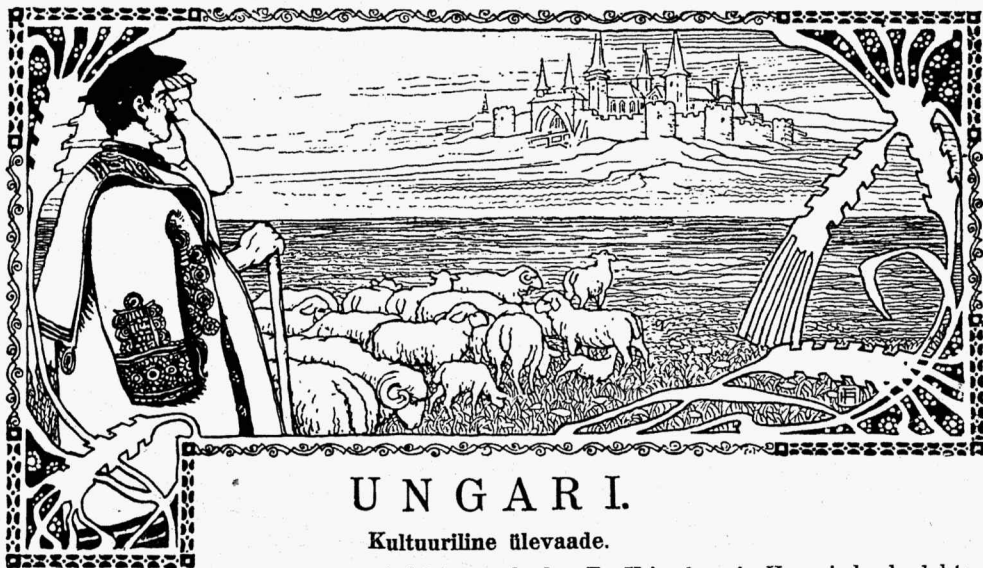
Viimaks loobus Tumbakko oma ettevõttest ja lahkus valju trompeedihüüdega. Päästetult, murtud liigetega, ronis kütt puult maha.

Sest päevast ei leidnud Stein jul-

gust elevanti lasta. Iga elevant, keda ta eemalt nägi, oli temale Tumbakko.

Ta koristas hiiglalaagri, mille korda säädnud, ja ei lasknud kunagi enam oma müüd mitte enam endiselt vääramatut püssi elevantidele kõlada, vaid veel ainult antiloobikestele, pärlikanadele ja frankoliinidele.

Et säärase küttimise sissetulekuiga võimatu suurt varandust omandada, jättis ta viimaks küttikutse ja lahkus vaikselt urisedes koloniist, et kodus põllumehena hästi suuri kartulid kasvatada, mis igatahes hädaohutum ja kasutoovam tegevus kui küttimine igavese Tumbakko pääle Kilva tagametsas.

UNGARI.

Kultuuriline ülevaade.

„Vikerkaarele“ kirjutanud dr. E. Virányi, Ungari keele lektor Tartu ülikoolis.

(Järg.)

2. Arkitektuur. Skulptuur.

Kunsti aladel, nagu arkitektuur, maalikunst ja skulptuur, on Ungari iseäranis risti-usu vastuvõtmisest tublisti edenenu. Esiimesed kuningad lasid välja- või omamaa kunstnikke ehitada toredaid kirikuid enamasti Romaani stiilis. Pécsi kirik on melle tõenduseks, kuidas juba Arpádi ajal ungar-

lastel arenes omapärane ehitusviis. Sel kirikul on igale nurgale väike tornike ehitatud ja temas leiame ka tolleaja esimesed Ungari skulptuuri toodangud.

Sellele järgneb Gooti stiil aegjärg. Põhja- ja Ida-Ungari kirikud on osalt sel ajal ehitatud (Kassa-doom). Ka Vajdahunyadi rüütlilossi mõni osa näitab seda stiili, samuti Mathiasi- või kroonimisekirik. Re-

Pécs'i doomi sisemine (basilika — ehitus nelinurgas).

nessansi-stiilis on Esztergomi basiilkad, kus Ungari hertsog-prüimas piiskop elab, ja tema kõrval asuv tore Bakács-kabel. Põhja-Ungaris algas aga linnades ja lossides isearalik Põhja-Ungari Renessansi-stiil (Thurzo-loss Epererjesis). Barokkstiilis väärtus-

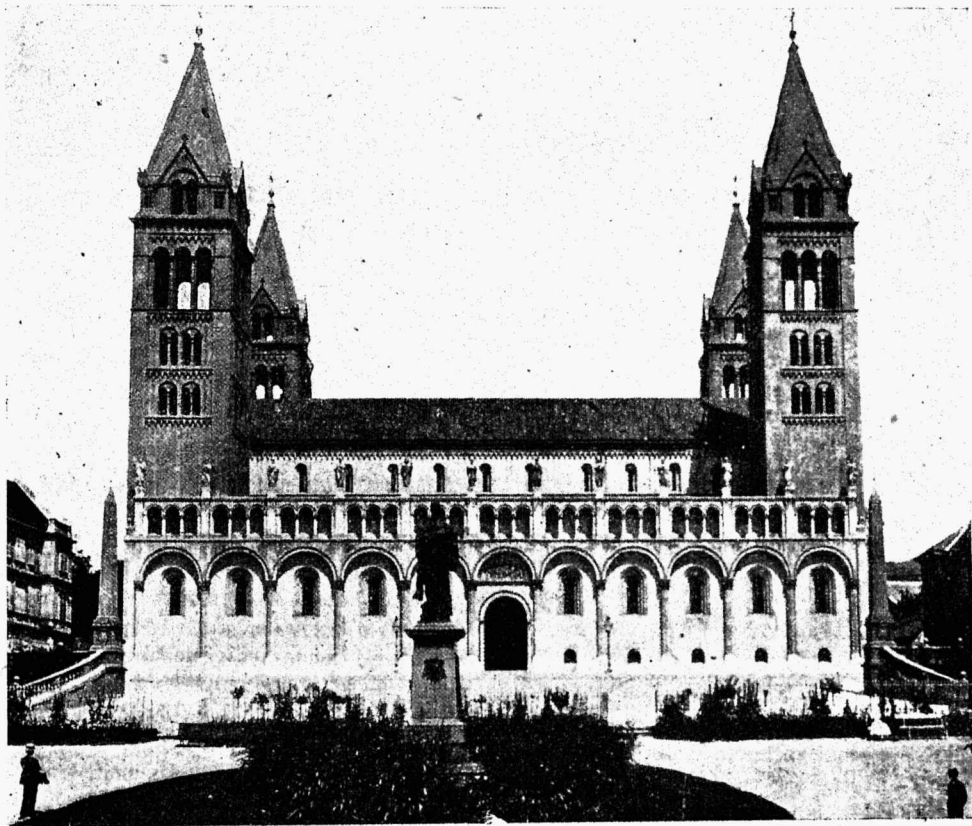
likum ehitus on Budapesti ülikoolikirik. Kahjuks on suurem osa kesk- ja uueaja kunstiehitustist hävinenud, iseäranis Kesk-Ungari madaliku ehitused. Karpaadi mägestikus on ainult mälestussambad püsinud, kuid toredad kunstitööd, nagu raekojad, ki-

rikud, lossid, on nii ajahamba all kannatanud, et veel ainult müürid järel on (Gooti stiilis ehitatud kuningas Mathiasi loss Budas).

XIX aastasajal algab Ungari modern aegjärk. Üldkultuurilisteks otstarbeteks ehitatakse uusi hooneid. Maks Pollák ehitab

Iseloomustavad on Ungari arhitekti, Edmond Lechneri püüded, luua Ungari omapärast ehitus-stiili. Muuseum, kunsttööstuskool, postihoiukassa Budapestis on parimad loomingud selles stiilis, mis tõendavad, et selles sihis veel palju võib loota.

Budapesti rohkearvulised kirikud, üli-

Pécs'i doom, Ungari stiilis XI aastasajast, ümber ehitatud XIX aastasajal.

kolmekümnendates aastates Rahvamuseumi Gooti stiilis, Nikolaus Jbi ehitab kuningliku lossi ümber ja Ungari riigi 1000-aastalise juubeli puhul lõpetab Imre Steindl Gooti stiilis Ungari parlamendihoone, mis täiesti Ungarimaa omast materjalist tehtud. Kes sellesse hoonesse astub, tunneb enese kui kusagil muinasmaal, nii ilus, nii majesteetlik on ta! Kogu rahva 1000 aasta vaevad ja uhkus on selles ehituses leidnud kehas-tuse.

koolide hooned, börsed, võõrastemajad ja eralossid on mitme põlve anderikkamate ja usinamate ehitus-kunstnikkude tööd. Ma ei taha üksikuid nimesid nimetada, mis meile ometigi midagi ei ütle, vaid mainin ainult, et väljamaalased leiavad Budapesti üheks ilusamaks linnaks maailmas.

Skulptuuri alal leiame esimesed kunstitööd vanuist kirikuist. Vanal ajal olid alati arhitektuur ja skulptuur ligidas ühenduses. Pühade meeste ja kuningate kujud

raiuti välja. XIV aastasajal elavad kaks kuulsat kujurit, vennad Martin ja Georg Kolozsvary. Ainult üks nende töödest on veel Praaga linnas näha — Püha Jiiri surmab madu. XVI ja XVIII aastasajad olid kujutavate kunstide suhtes viljatud. Kuid XIX aastasajal algab jälle uus tegevus Stefan Ferenczy'ga, kes aga klassilist stiili järele aimab. Teisel selle aastasaja poole astuvad juba iseseisvad anderikad kujurid üles, kes Ungari linnu, päälinnaga eesotsas, Ungari mineviku suurte meeste kujudega ilustavad. Tähtsamad neist on: Johann Fadrusz (Mathiase kuju ja tshehhidest lõhutud

Maria Theresia kuju puhtast marmorist), Barnabas Hollö (ajaloolised reljeefid), Adolf Huszar (ajalooliste isikute kujud) ja Nikolaus Izso (rahvatiibid). Pääle nende on veel Eduard Margó, Josef Rána, Alois Strobl, Eduard Telcs ja Georg Zala Ungari skulptuuri tähtsamad esitajad. Üks Zala tähelepandavamatest töödest on: Ungari mälestussammas kolmeteistkümmne isamaa eest langenud Ungari kindrali auks. Ka praegu on Ungari rikas edukalt töötavate kujurite poolest. Noorema põlve uhkuseks loetakse kujurit Stefani Szentgyörgy'y't.

(Järgneb.)

Franz Treller. Noorsoole toimetanud Jursi Sander.¹⁾

Esimene jagu.

Vaenlastest tagaetu.

1. Kuningapoeg.

Üle okkalise põõsastiku, harva rohu ja üksikute puudega kaetud kiltmaa, mis ühendab Yukatani¹⁾ Guatemalaga²⁾, kihutas metsiku kiirusega toredate puhastverd hobuste seljas kaks ratsanikku.

Nende tõmmud näod, tuuleõhus lehviv süsimust juus osutasid nende kuuluvust pärismaalaste hulka. Üks neist hoidis vasakul kävarrel väikest ponchosse³⁾ mähitud last.

¹⁾ Y u k a t a n — Meksiko osariik Yukatani poolsaarel, 41.287 ruutkilom., 350.000 elanikku, päälinn Mérida.

²⁾ G u a t e m a l a — Kesk-Ameerika vabariik, 113.030 ruutkilom., 2.100.000 elanikku, päälinn Guatemala, milles enne hävitavaid maavärisemisi aastal 1917 ja 1918 asus 80.000 hinge.

Tihti hobuseid ergutades jätkasid nad muutmata rutuga oma teed lõunapoole.

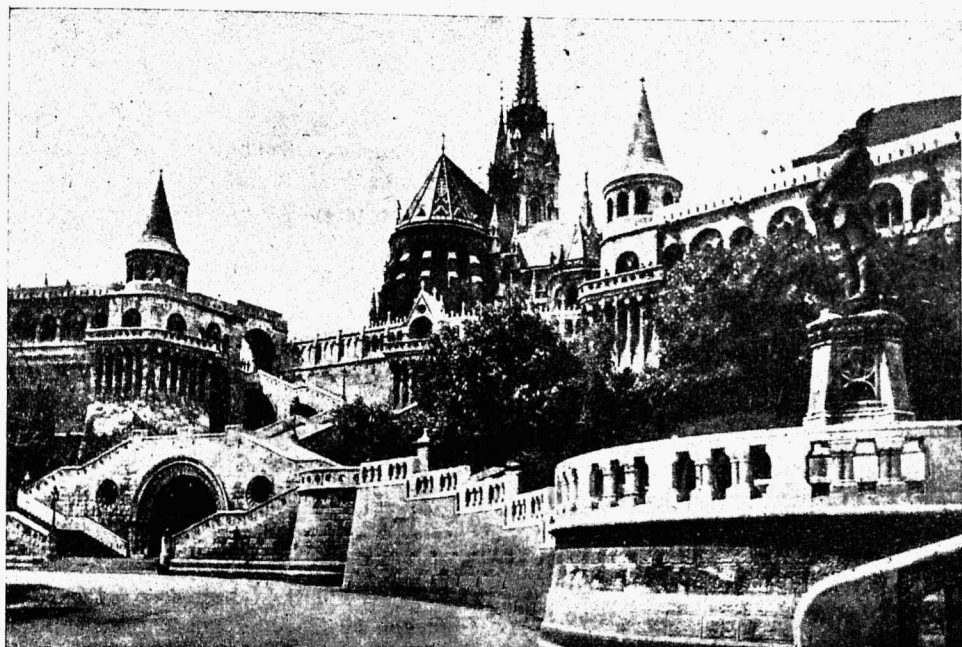
Kaugel nende ees tumenes sünge metsaveer ja selle üle paistis mäehari, millest aegajalt kõrgele õhku tõusid lainetavad suitsupilved.

Vilmaks olid ratsanikud sunnitud raskelt hingavate hobuste kiirust vähendama.

„Kui kaua mõtled sa last veel kaasas kanda?“ küsis ratsanik vasakul, sünge vaatega mees, Kesk-Ameerika arvurikkama Indiaani rahva, mayade⁴⁾ keeles.

³⁾ P o n c h o — lai mantel.

⁴⁾ M a y a d — Lõuna-Meksikos ja Guatemala's asuv Indiaani kultuurrahvas, mis varem oli jagunenud nelja üksikusse riiki (Mayapan Mérida juures kuni 1420); mayade kõrgeim kultuurist tunnustavad seni alalhoidunud varem Palengau'e's (Meksiko osariigis Chiapas), Chichen Itza's (Yukatani), Kviriguas ja mujal, kus leidub hulk püramiide, skulptuure, maale ja hieroglyife.

Mathias kirik, Gooti, stillis.

Thurzó loss, Pöyhja-Ungari renessans.

„Kannan teda kuni võin ta usaldada kellegi hoole, kes oleks sulle meelepärane, kazike¹, mitte kauem,“ vastas teine samas murrakus.

„Sa oled rumal nagu mäeoinas, Azual. Tõmba tal põueodaga kõri maha ja viska minema — siis on asi korras.“

„Azual ei saa kunagi kuningate verd valama,“ vastas teine rahuga. „Kui nägematud kõrgemad vaimud on otsustanud, et noor panter peab surema, siis sureb ta, kuid mitte Azuali käe läbi. Ma ei taha viibida igaveses pimeduses.“

„On aeg lõppu teha. Anna ta siia.“

„Ka sina ei tohi puutuda kuningate võsu, kazike! Kui tema vastu tõstad oma käe, taganevad kõik mayad sinust.“

Kazike vahtis tigelalt vaikides oma ette. Viimaks lausus ta kareda häälega: „Ning mis sünnib edasi? Mis otstarbeks oleme oma elu kaalule pannud, et poissi röövida neetud Aranalt?“

„Et sina kuningaks saaksid, Chamulpo. Isand, sa saad selleks, kui vanade valitsejate viimane võsu teelt on kõrvaldatud. Pole vaja teda tappa, vii ta viletsate punanahkade juure, kes elutsevad ranna ääres, jätkub sest, kui ta kuulsuseta kaob nende hulka.“

„Või nii sa arvad? Aga ta kannab rinnal kuningate märki.“

Azual vaikis kohkunult, siis aga lausutas: „Ta surgu, kui see nii meeldib jumalatele — kuid mitte minu, mitte sinu käe läbi.“

Nende sõnade kuuldes ilmus kazike näole õel viha, kuid ta vaikis.

Nad lähenesid nõole, mida katsid kõrged puud, kuna selle taga jätkus peaaegu paljas kiltmaa.

Enne allalaskmist vaatasid mõlemad indiaanlased ümber ja nägid ehmatades, et neid kõrvalseisvast mäelõhestikust ilmuv ratsasalk taga ajas.

„See on Arana, kes meid jälgib, et röövitud poissi tagasi võita,“ ütles Azual, „nüüd peame jälgadele tuld andma.“

„Tapa ta! Tapa ta!“ sisises teine.

„Ei. Kuningate veri on püha!“

Edasi kihutasid nemad, mäest alla vägevate hiiglapuude vahelt läbi. Korraga sööstis üks panter kohkunult püsti, kes parajasti nautis tapetud hirve korjust, ja kadus vägeva hüppega metsa, maha jättes saagi.

Mäenõlvakult kostis tagaajajate metsik kisa.

„Oleme kadunud,“ hüüdis kazike, „kui nad meid lapsega tabavad.“

Sel hetkel heitis Azual poisi, ponchosse mähitult nagu ta oli, põõsastikku, samasse, kuhu oli kadunud röövik. „Kui panter on sinu kaitseingel, kuningate võsu, siis hoidku ta sind kõige kurja eest,“ sosistas ta ja jätkas oma kaaslasega metsikut põgenemist.

Neile järgisid kolmkümmend tõmmukat kogu, kandes piike ja püsse. Nagu tuulispask tormasid põgenejad ja tagaajajad. — — —

Mõne aja pärast hüüdis üks hääl Hispaania keeles: „Vaadake, panter jookseb minema ja jätab mulle väikese pruuni printsi siia? Mis see küll tähendama peaks?“

Põõsastest astus välja noormees. Ta kandis kätel väikest Indiaani poisikest, kes oma süsimustade silmadega uudishimulikult poncho ääre alt välja vahtis.

Noormehe juure astusid kaks meest. Nad vaatlesid imestades last. Kõik kolm meest olid valged.

¹) Kazike — Indiaani sugukonna vanem.

„Vaadake ometi! Rööviku hirmutasin minema ja leidsin saagi asemel selle poisi.“

„Tugev ratsasalk kihutas põiki üle meie tee, don¹⁾ Diego,“ ütles üks juureastunuist, „nemad hirmutasidki panterit.“

„Kust poolt nad tulid?“

„Põhjast, isand.“

„Jumalale tänu, siis ei otsinud nad meid. Kas olid nad valged?“

„Ei, indiaanlased. Neile kuulub nähtavasti ka see laps.“

„Oled sa päälle selle ehk veel midagi tähele pannud, mis meile ohtlikuks võiks muududa?“

„Ei sennor.²⁾“

„Kas legendik on puhas?“

„Puhas, seni kaugele kui silm ulatab. Ratsanikud kihutavad lõunasse.“

„Jää üles, Francisco, ja luura tähelepanelikult legendikku. Ma lähen oma leiuga sennorat üllatama.“

Poissi süles hoides sammus ta alla orgu ja astus väikesele legendikule, kus ootasid hobused ja hobueeslid. Nende lähedal istus indiaanlanna kõrval noor naisterahvas ja hoidis süles väikest mõnekuulist tütarlast.

Kaks neegrit ja üks indiaanlane söötsid loomi ja jõotsid neid lähedal vulisevast allikast.

„Kas tood jahisaagi, Diego?“

„Jah, mu armas, ning õige iseäralise päälegi, vaata ometi!“

„Mis kannad sa süles — ega ometi —“

„Ei, ei, mitte noort panteripoega, vaid pruuni inimlast — vaata ainult —“

Nende sõnadega vabastas ta väikese Indiaani poisikese ponchost ja säadis ta oma ette seisma. Kartlikult silmitses see valget naisterahvast.

„Mu Jumal, mis see tähendab? Väike laps säärases metsikus ümbruses! Järelikult peavad siin elama inimesed.“

„Mitme milli³⁾ piirkonnas ei ole siin inimhingegi — ainuke võimalus on, et ratsa-

nikud, keda silmas Francisco, selle lapse siia maha jätsid.“

„Maha jätsid, sennor?“ ütles vana peon⁴⁾, kes ihes don Diegoga mäest oli alla tulnud. „Ei, nad heitsid lapse ette panterile, need punased kurjategijad, nii see on.“

„Oh, ära ütle seda, Juan,“ vastas noor naine hirmunult, „nii jumalakartmatud pole isegi need metslased.“

„Indiod?⁵⁾ Need, sennora, saavad kõige hakkama, see on õel, armutu tõug.“

„Mis on, Juan?“ küsis tõsiselt noormees, kelle kuhu isegi lihtsas jahilülikonnas oli suursugune ja valitsejalik. „Mis sa nägid?“

„Nägin kaht indiot lähemale tormavat, nägin, kuidas üks neist mingisuguse kimbu pöösastesse heitis, just sinna, kuhu praegu sööstis panter,“ siis kihutasid nad minema, ning nende kannul umbes kolmkümmend meest. Mulle näis, nad ajavad kaht esimest taga.“

„Küll on imelik,“ ütles don Diego, siis jätkas ta: „See poiss on päris eht täisverd indiaanlane.“

„Ilus laps, Diego.“

Seda oli väike poiss ka tõepoolest.

„Meie indiod on alles metsikuma ebasu kiitkes. Võib olla tahtsid nad poissi panterile ette heites ta ühele oma jumalustele ohverdada.“

„Oh Diego, kui hirmus!“

Kahjuks on see aga nii, nad tunnustavad ristiusku peaaegu ainult suuga, iseäranis need, kes kuuluvad Naguolliitu.“

Peon, kelle don Diego oli jätnud legendikule, tuli tagasi.

„Mis on uudist, Francisco?“

„Indiod on kadunud, sennor, neil näis olevat suur rutt.“

„Ka meie peame teele asuma.“

„Ja laps, Diego, see vaene laps?“

„Hm, siia jätta teda ei saa. Peame ta ihes võtma, kuni leiame mõne asunduse, kuhu ta võime jätta.“

Väike tütarlaps noore naise süles sirutas mängides käed välja ning kahmas pihku liikumatult ta ees seisva poisi pikki musti juuksesalku. Tütarlaps hõiskas valjusti röö-

⁴⁾ Peon — sulane.

⁵⁾ Indio — indiaanlane.

¹⁾ Don — isand; donna — käskijanna, naine.

²⁾ Sennor — isand; sennora — proua; sennorita — preili.

³⁾ Milli — penikoorem = 1609 meetr.

mu pärast ja väike poiss, kes omegi valu pidi tundma, laskis rahulikult, nagu krimp-sutamata, end karvustada.

„Vaata. Maria sõbrustab juba pruuni printsiga. Jah, ühes peame ta võtma. Niina,“ pööris ta indiaanlanna poole, „hoolitse selle omamaalase eest. Peame teele asuma, Mercedes. Olgu küll, et libertadode¹⁾ kätte langemise hädadoht nüüd juba õige väike on, on siiski parem, kui võimalikult kiiresti jõuame Meksiko piirini.“

„Nagu soovid, Diego, olen reisivalmis.“

„Küll on kurb, et põgenejana pean maha jätma oma ilusa kodumaa, aga kui see Taevaisa tahtmises, tulen ükskord tagasi.“

„Seda andku Jumal!“ ütles donna.

„Edasi mehed!“ hüüdis don Diego neegritele, „saduldage hobueeslid ja asume teele.“

Lühikese aja järele olid kõik valmis. Sennora istus last süles hoides oma hobueesli seljas, ta kõrval ratsutas indiaanlanna, kelle ees istus pruun poisike. Don Diego ja peonid järgisid ühes neegritega, kes juhtisid koormakandjaid loomi.

Kiiresti liikus kogu seltskond edasi ning jätkas kiitmaale jõudes oma teekonda põhjapool.

Valku valitses jällegi metsades, mis põgenejatele lühikeseks ajaks olid pakkunud kaitset.

Meksikos möllas kodusõda, vihaselt võitlesid vaenulised parteid üksteisega ja yennatavpa sõja hävitustöö muutus veel kole-damaks võitlejate tõuvahede läbi tingitud teravuse tagajärjel. Don Diego Pinnol põgenes omastega, et päästa nende elu.

Mõni tund pärast seda jõudis samale kohale, kus don Diego oma kaaslastega oli puhanud, metsiku välimusega lancerode²⁾ salk.

„Tõepoolest,“ ütles salga juht laagri kohta uurides, „Matteol oli õigus, siin on nad puhanud. Äraandja on minema pääsnud. Ta pää eest väljakuulutatud autasu on mokas. Aga tukid hõõguvad alles, nad ei voi veel väga kaugele jõudnud olla. Ade-

lante companeros!³⁾ Neile järgi. Tarvitage kannuseid. Vahest tabame neid veel.“

Aega viitmata kihutas kogu trobikond metsiku kiirusega edasi nende jälgil, keda nad otsisid.

2. Pablo ja Mariquita.

Öösel oli torm metsikult möllanud, alati uuendatud vihaga vihisedes üle mere ja maa, külvates hukatused sääl, kus tundus ta hingust.

Kuid sama kiirelt nagu ta ilmunud, oli ta ka mööda tormanud ja kuldses säras ker-kis päike hommikul merevoogudest. Ükski pilveke ei seganud taevasina ja õhk oli liikumatu.

Mööda madalat liivast merekallast ratsutasid aeglaselt don Antonio d'Irola ja tema majordomo.⁴⁾ Neile järgis teatud kauguses üks vaquero.⁵⁾ Vaikne merepind läikis hommikpäikese paistel nii rahulikult, nagu poleks torm teda kunagi marru ajanud ja hävitava jõuga vastu kallast paisanud. Ning siiski andsid puruksrebitud kaldad, kõrgele maale paisatud lootsikud, murtud ja ühes juurtega väljakistud puud, pilbasteks purustatud kalameeste hurtsikud tunnistust sellest hirmsast vihast, millega torm ja vood öösel maale olid tormanud.

„Kõik näeb veel kurvem välja kui esialgul arvasin,“ ütles noor haciendero⁶⁾, kelle ilusas, tõsisel näos avaldus otsekohene kaastundmus.

„Jah, sennor, torm on hulk hävitustööd korda saatnud.“

„Õnneks pole seni keegi inimestest hukka saanud.“

Nad peatusid kohal, kus olid seisnud mõned hurtsikud; ainult suured tuleasemed küünisid veel rusude hulgas; seinad olid maha paisatud ja katsid kogu ümbrust pilbastega.

Vähe kaugemal seisis mõned inimesed: nad vahtisid välja merele.

Kui nad don Antoniod nägid, kergitasid nad oma laiaäärtega kübaraid ja teretasid.

³⁾ „Kiiresti kaaslasted!“

⁴⁾ Majordomo — majavalitseja.

⁵⁾ Vaquero — veisekarjane.

⁶⁾ Haciendero — mõisaomanik.
Hacienda — mõisa, mõisamaja.

¹⁾ Libertadod — revolutsionaärid.

²⁾ Lancero — piikekandvad ratsaväelased.

Üks neist oli valge, muud kolm kuulusid värviliste pärismaalaste hulka.

„See oli hirmus ja õudne öö, Miguel,“ ütles haciendero valgele, umbes neljakümneaastasele tugeva kehaehitusega mehele. „On keegi teist siin hukka saanud?“

„Taevale tänu, ei. Niipea kui torm valla pääsis, viisime naised ja lapsed sinna kaljude taha,“ ta näitas järsultõusva kalju-rahnu poole, mis lõunapool piiras liivast kallast, „ja leidsime sääl viimaks ka ise varju. Peaaegu kogu meie varandus on hävitatud, sennor,“ lisas ta kurvalt juure.

„Noh,“ vastas don Antonio lahkelt, „see kaotus on tagasivõidetav. Saatke oma perekonnad haciendasse, kuni endale olete muretsenud uue ulualuse.“

„Meie paadid, võrgud on hävitatud, sennor,“ ütles üks punastest, vanem mees, „meie loomad on uppunud ehk metsadesse hirmutatud — oleme päästnud ainult elu.“

„Küll me aitame, Metyllo. Ole rahul, et sinu omaksed elavad. Viige naised ja lapsed tööliste majadesse. Don Estevan hoolitseb nende eest. Siis algate värskel jõul tegevust, et tagasi võlta kaotatud.“

„Oh oh, mil gracias¹⁾, don Antonio,“ tänas vanamees, „küll sa oled häa, don Antonio; teeme nii nagu sa ütlesid.“

„Miks vahtisite nii üksisilmi merele, kas nägite sääl midagi iseäralikku?“

„Sääl hulguvad merel laevaosad, sennor; neid vahtisime.“

Sennor d'Irola pööris pilgu mere poole. Kergesti virvendaval veel liikus kaunis kalda lähedal lainetest purustatud laevaõige suur osa.

„Vaesed inimesed, kes sattusid selle tormi kiiüsi. Jumal olgu armuline nende hingedele!“

Ta paljastas pää ja pani käed kokku palveks, teised järgnesid ta eeskujul, siis lausis ta:

„Jumal olgu armuline nende hingedele! Aamen.“

„Need indiod siin,“ ütles nüüd Miguel, „tõendavad, neil palkidel sääl lamavat inimesed, tõepoolest on ju nende silmad palju teravamad kui meie omad,“ lisas ta juure.

„Jumala pärast, sõuame kiiresti sinna, Miguel, võib olla võime kedagi päästa.“

„Vaevalt, armuline härra.“

„Katsume siiski õnne. Kas on teil veel mõni veekindel paat?“

„Minu oma on terve — ma vedasin ta aegsasti kõrgele kaldale.“

„Siis laseme ta kiiresti vette ja sõuame õnnetuskohale. Ruttu! ruttu!“

Sõnakuulelikult hakkasid mehed tööle. Paat veeti kaldale ja ujus peagi vees.

Temasse astusid don Antonio, Miguel ja kaks indiaanlast. Kiiresti hakkas paat ujuma laevaosa suunas liikuma.

Veerand tunni pärast jõudsid nad kohale.

Milline vaade esines meestele!

Nende ees ujuma suurema laeva ahtri²⁾ tüki pääl nägid nad indiaanlanna hingetu korjuse, kelle käed ikka alles kramplikult kinni hoidsid pardast. Ta keha ja parda vahel lamasid üksteise ümbert kinni hoides kaks last, piltilus tütarlaps ja tõmmukas poisike, sama liikumatult kui naine, kes neid oma ihuga näis lainete eest hoidnud olevat.

See vaade oli südantlõhestav.

„Milline õnnetus!“ hüüdis don Antonio.

Teised löid endale risti ette. Haciendero astus laevaosale ja sammus hukkunute juure.

Indiaanlanna oli surnud — nagu külm ja tardunud, pardast kinnihoidvad käed külmad.

D'Irola käsi puudutas kaheldes õrna tütarlapse keha ja — rõõmuhõiske pääsis ta huultelt — ta tundis elusoojust. Kiiresti tõstis ta sülle väikese olevuse, kelle valge rüü niiskelt ripnes peenete liikmete ümber. Ta rinnal puhkas õrn näoke, pruunidest, niisketest juukseäharaist raamituna. Silmad olid sulutud; näis kui magaks vaevalt kaheaastane lapsuke.

Ta kuulatas südant — see ei näinud enam töötavat — ta asetaski kõrva väikese suule — ja „tänu Kõigevägevamale!“ lausisid ta huuled, „veel on ta elus.“

Üks indiaanlasist oli oma isanda järele laevale roninud, pruuni poisi üles tõstnud ja ka selles elumärke leidnud; ta järgnes

¹⁾ „Tuhat tänu“.

²⁾ Ahter — laeva tagumine osa, pära.

don Antonio eeskujule, hõõrus väikest keha ja soendas oma rinnal. — Kaastundlikult vaatasid paati jäänud päält.

D'Irola kätel lamav õrn lapsuke avas haciendero suureks rõõmuks laud ja ta päästja vaatas mahedaisse tumedaisse silmadesse, mis kohe jälle sulgusid.

Ta jätkas oma elustamiskatseid ning peagi hingas laps sügavalt ja korrapäraselt, ja südame tegevus muutus korralikuks.

Ka pruun poisike, kes kindlasti oli pärismaalaste võsu, avaldas tagasituleva elu tundemärke.

Ainult naisterahvas oli surnud.

„Tagasi maale!“ käskis don Antonio. „See naine võtke kaasa — ta oli tubli inimene ja peab saama kristliku matuse osaliseks.“

Vaevaga vabastati surnu tardunud sõrmed parda küljest. Õrnalt asetati korjus paati.

Tütarlast oma rinnale surudes, Indiaani poisikest kuuesse mässides ja oma kõrvale asetades, sõitis d'Irola kiiresti maale tagasi. Kaldale olid kogunud naised ja lapsed, kes paadi maandumist ootasid.

„Ruttu,“ hüüdis neile don Antonio, „muretsege siia piima; loodetavasti on veel mõni teie lehmist alles.“

Tumma imestusega vaatasid indiaanlannad lapsi. Üks neist jooksis kohe kalju juure, kus nad öösel olid varju leidnud, ja peagi tuli ta tagasi kõrvitsakoore täie sooja piimaga.

Kumbki laps puhkas ühe vanema indiaanlanna rinnal — nad hingasid, näisid aga magavat.

Kui nende huultele pakuti sooja piima, jõid nad isuga — aga vist olid nad äärmiselt kurnatud — kohe jäid nad jälle magama.

„Madrecilla,“ ütles senor d'Irola naisele, kes hoidis süles hästi riidetud Indiaani poisikest, „hoolitse selle väikese mehikese eest. Selle väikese õiekeseega tahan üllatada donna Inezit. Tulge kõik haciendasse, sääl peame nõu, kuidas teile kõige kiiremini abi võiks muretseda. Sina aga, Miguel, püüa hukkunud laeva nimi kindlaks teha, vahest leiad selle mõne tema osa küljes. Tulge, don Estevan,“ ütles ta majavalitsejale, noogutas jumalaga-

jätmiseks pääd ja väikese tütarlapsena süles ratsutas kiiresti oma saatjatega minema.

Läbi kõrgete puude rea, mis eraldas kallast lagendikust, jõudis ta laiadele hästi kultiveeritud põldudele, mille keskel seisid avar ja ruumikas herrastemaja. Nagu metsatukas, millest ta läbi ratsutas ning kus maas lamas hulk hiiglapuid, avaldus ka põldudel igalpool öise tormi hävitav jõud; varemed, hävitatud viljapõllud ja istandused, mahamurtud oksad ja puud kõnelesid selgel keelel ta metsikust tööst.

Ka elumaja oli raskesti saanud kannatada.

Kui don Antonio lähemale jõudis, ilmus maja ümbritsevale rõdule noor, meeldiva välimusega naisterahvas, kes temale osalt mures, osalt uudishimulikult vastu sammus.

„Mis sa tood, Antonio?“

„Toon sulle tütrekese, mu kallim, armsa lapsukese, kelle kiskusin mere küüsis.“

Hobuselt sööstes, asetaski ta tütarlapsena naise sülele ja kirjeldas lühidalt, kust ta selle oli leidnud.

„Oh sa vaeseke,“ ütles sügavalt liigutatud noor naine, vaadeldes ilusat, kahvatanud näokest. „On Jumalale meeldinud sind teha vaesekslapseks, siis tahan meeldi sind vastu võtta Tema andena. Oh, sa armas, vaene väetike!“ Hellalt kiigutas ta last oma kätel. Sääl avas see oma suured tumedad silmad ja ta pilk jäi peatumata noore naise kaastundlikule näole.

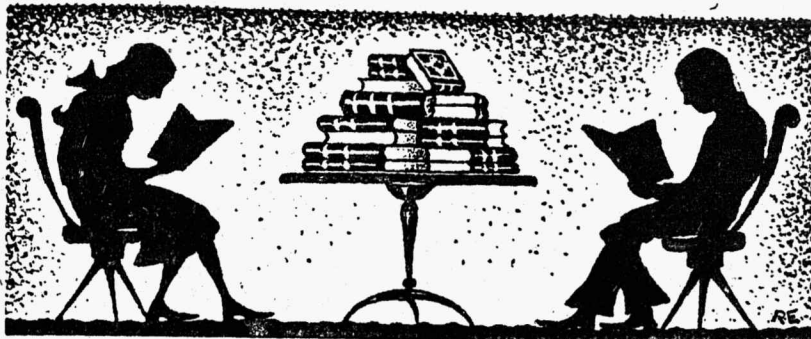
„Ema! Kus on ema?“ Lapse silmad vaatasid otsides ümber. „Oi, kus on Niina? Pablo! Pablo!“ hüüdis ta.

„Ole rahul, maimuke, ole rahul, sa näed neid kõiki ükskord jälle, aga ma kardan,“ lisas ta tasase ja kurva häälega, „alles taevast.“

„Kes sa oled?“ Noore sennora südamlilik ja armas nägu näis last rahustavat, ta sulus silmad ja uinus magama. Sennora kandis ta oma voodisse, vabastas ta märgadest riidetest ja sängitas ta emaliku hellusega siidipatjusse. Ning kui pärast don Antonio sisse astus, ütles ta: „Tss! Tasa, meie jumalaand magab.“

Ja don Antonio astus ettevaatlikult kikkivarbul voodi juure, kus magas väike tütarlaps.

(Järgneb.)

NOORSOOKIRJANDUS 1923. A.

Ülevaade. Eduard Männik.

4

Väga maitserikas raamat läinud aasta noorsookirjanduses on Fennimore Cooperi — „Nahksuka jutud“ esimene jutt: — Lääkivjärv — tõlkinud Jursi Sander. Raamat on hääli paberil trükitud, samuti ka illustratsioonid laitmatud, üldse: parematest väljaannetest. Eeskätt on jutustus biograafilise materjaaliga James Fennimore Cooperi üle varustatud. Paljud on lugenud Nahksuka jutte, samuti on neile ka Cooperi nimi teiste jutustuste läbi tuntud, nii et ülearune pole siinkohal lugejaid tutvustada ilmakuulsa indiaanlastejuttude kirjutajaga. Eeskätt tsitaat Nahksuka juttude eessõnast: „See kirjanik oli James Fennimore Cooper, kes kui Ameerika Valter Scott, kui indiaanlaste lugude isa, kui unustamatu Nahksuka juttude looja veel praegugi edasi elab kogu maailma lugejaskonna mälestuses. Kui kuuleme selle mehe nime, siis kerkib lapsepõlve kadunud paradisis veel kord vaimusilma ette ja mälestuste hiilgesäras kulduvad vanad pildid. Meie päade kohal kohisevad põlismetsa ladvad, hõbedana särab Otseego järv, ääretuseni laiub rohtlaan, uhked ja suurmeelsed indiaanlased võitlevad tigidate ja kavalate mingodega, ja üle kõigi kujude tõuseb ja tervitab meid vana Natty Bumppo.“

J. F. Cooper (Kuup'r) sündis 15. sept. 1789. a. New-Jerseis. Vähe hiljem rändas ta isa New-Yorgi osariiki, kus asus Otseego järve kaldale farmeriks ja sellest ümbruskonnast on ka Cooper umbes pool tosinat jutte kirjutanud. Ta jutustustes osutub väga peen loodusekirjeldus, mis selle tõttu võimaldus, et ta Otseego järve ümbrust nagu indiaanlane tundis ja poisikeseaastaid sääli veetnud. Hiljem lahkus ta ajutiseks kodu-

Fennimore Cooper.

kohast, kuid seda enam tuletas ta kodukoha põlismetsi ning läikivaid veepindu meele, „mis nagu hõbedased tähed tumeda sügavuse põuest kiirgades ja üksteisega nagu helkivate, hiilgavate paeltega ühendatud, kus ilhe selged vood ojana, jõena enesele teed olid leidnud teise juure.“

James Fennimore Cooper on üleüldse kirjutanud üle kuuekümmend jutustuse, mille hulgast aga Nahksuka jutud kõige rohkem tähelepanu väärinud on. Nahksuka jutte kirjutab Cooper üleüldse viis: The Deerslayer, The Last of the Mohicans, The Pathfinder, The Pioneers ja The Prairie, millest vist kolm juba varem Eesti keele tõlgitud on. „Cooperi paremad teosed, hoolimata nende tehnilistest puudustest, kuuluvad kõige loetavamate raamatute hulka kogu maailmas. Eriti on ta kunni tänapäevani jäänud üheks kõige loetavamaks noorsoo-kirjanikuks. Oma põlismetsa eeposega avas ta luulele hoopis uue aineteala, mis võis kätte saadav olla ainult Ameerika kirjaniikule. See on kaunis ja veetlev ilm, millesse ta meid oma juttudega juhib, ja raske on neid lugedes maha suruda vaikset nukrustunnet, kui mõtled, et seda ilma ta luule ja romantikaga ei ole enam ammugi. See on alal hoidunud ainult neis lihtsates jutustustes, millest kuulub Samuel F. V. Morse juba 1832. aastal uhkusega võis öelda, et nad igas Euroopa linnas iga raamatukaupluse aknal kõige nähtavamale kohale on asetatud.“ (Nahksuka jutud, James Fennimore Cooper.)

Käesolev Nahksuka juttude kogu on juba kaks korda varem „Loomatapja“ nime all Eesti keele tõlgitud. Kuid käesolev tõlge on kõige parem ning originaalsem, kõnelemata juba tõlke stiili ladususest ning kinnipeetud vormiküsimustest. Päälegi on seekord kogu illustreeritud ja hääl paberil trükitud, nii et eelmiste väljaannetega üleüldse võrreldav pole. „Läikivjärv“ sisaldab juhtumusi Osavast Küttist, Henri Marchist, Tom Hutterist, tema kahest tütrest ning delavaaride ja mingode vahekorras. Eriti kenad on looduse kirjeldused, mis parematest Cooperi jutustuste voorustest on. Mitmel korral on tegelased põnevasse situatsiooni asetatud ja seda just pääasjalikult selle tõttu, et Henri March ning Tom Hutter tahavad indiaanlasi skalpeerida. milliste juhtumiste otsingutega nad mitu korda õige täbarasse seisukorda satuvad. Kuid osav kütt, kes ise ka delavaaride hulgas kasvanud, päästab nad.

Noored otsivad enamasti põnevat lugemismaterjali, sattudes selle tõttu vere- ja tururoomaanide lugemiskiresse. Kuid „Nahksuka jutud“ astuvad siin just keskteele, võimaldavad noortele põnevaid juhtumusi, hinge kinni pidavaid sündmusi ja olukordi, aga kunstilises ümbrustikus. Selle tõttu oleks „Läikivjärv“ soovitatav just põnevat sündmustikku jälgivatele noortele, olles ka lugemisvahendiks ning võõrdumiskatseks turu- ja vereromaanide rägastikust.

(Järgneb.)

KEELELISED MÄRKUSED.

Joh. Aavik.

21-a. -line ja -liku reegel on kaunis keeruline, seepärast et sel on palju erandeid. Siin esitame ainult yhe, aga kõige tähtsama, mil on vaid vähe erandeid. See reegel on enam eita- vat laadi. Nimelt -line ärgu liitugu konsonantlõpulise nominatiivvormi kylge. Selle klassilise reegli säadis juba Hurt yles. Selle järele on seega vead niisugused sõnakujud kui „ametline, isikline, kunstline, kirgline, riikline, meeleheitline, vabatahtline, demokraatline“ jne. Aga -lik võib liituda konsonandi kylge, seepärast võetagu niisugusel korral -lik: „ametlik, isiklik, kirglik, riiklik, meeleheitlik, vabatahtlik, demokraatlik“ jne. Kui tahetakse -line, siis peab selle liitma sõna vokaallõpulise vormi kylge, näit. „riigiline, demokraatiline. Mõnel sõnal tekib seejuures ka teatav tähenduslik vahe: kunstlik (= mitte loomulik), kunstiline (= kunsti kohta käiv, kunstiväärtuslik), „ametlik“ (mitte era-), „ametiline“ (ameti kohta käiv, näit.: „ta ametiline osavus“), samuti ka „isiklik“ ja „isikuline“. Kus seda vahe ei teki või kus selle lahus- hoidmine liig keeruline, sääl parem ainult üks neist kahest, kas -lik või -line. -lik on oma lyhemuse ja ener- gilisema kõla tõttu sageli eelisteta- vam, eriti veel kui tahetakse tähenda- da enam mingit laadi, omadust, olekut. Seepärast „kynklik, mätkik, talupoeglik, tontlik, närvlik, aristokraatlik“ jne. parem kui „talupoja- line, tondiline, närviline, aristokraatiline“. Ka pigem „yhiskondlik, riiklik, arstlik“ kui „yhiskonnaline, riik-

giline, arstiline“, igatahes aga mitte „yhiskondline, riikline, arstiline“.

22. Kommunistiline — kom- munistlik. — Tingimata ainult „kommunistlik“ ja nii kõigi -ist sõ- nade kylge liitugu -lik: realistlik, idealistlik, sotsialistlik (jne.); -istline on viga ja -istiline tarbetu.

Erandid. — Erandina võib lubada ainult paar-kolm sõna: „kodanline, vaimline“, et neid paremini eraldada sõnadest „kodanik“, ja „vaimulik“. Vahest siis ka „enamline“. Sõna „tagurline“ aga oleks tarbetu erand, seepärast pigem „tagurlik“.

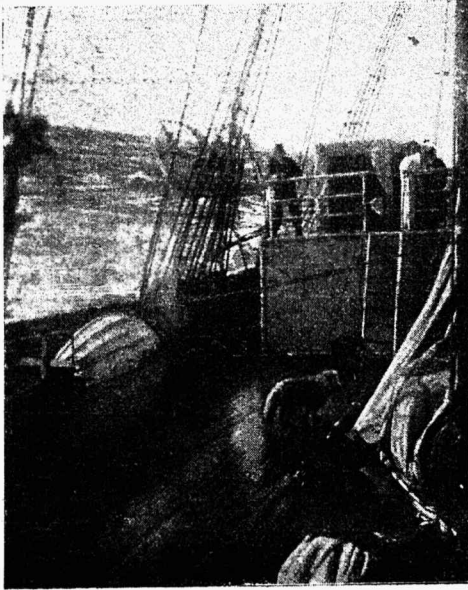
23. -usline — -uslik? — Kas us- sõnadest vahest ka ei peaks erandit tegema ja luba- ma -usline, eriti kui see tähenda- dab enam liiki, mitte nii laadi — see on kysimus, mis raske otsustada ja mis seepärast siin ta- haks jätta veel lahtiseks. Teiselt- poolt mõlemi lõppude tarvitamine siin tekitaks segadusi, sest raske on nii peeni vahesid lahus hoida. Va- hest oleks siingi seepärast parem järjekindlasti -uslik: „kirjanduslik, valitsuslik, majanduslik“ jne. Igata- hes aga ylen eeleitavalt „väärtus- lik, saatuslik“ (mitte -usline).

24. Kahევատუსeline? — Kaksikomadussõnal peaks järjekind- lusepärastkiyll olema -line. Sest on kord „kahemastiline, teravaotsaline“ (mitte „kahemastlik, teravaotslik“), siis on loogiline, et oleks ka „kahევատუსeline“, kus juures -line peaks lii- tuma vokaali kylge, nagu Hurti ree- gel seda nõuab.

(Järgneb.)

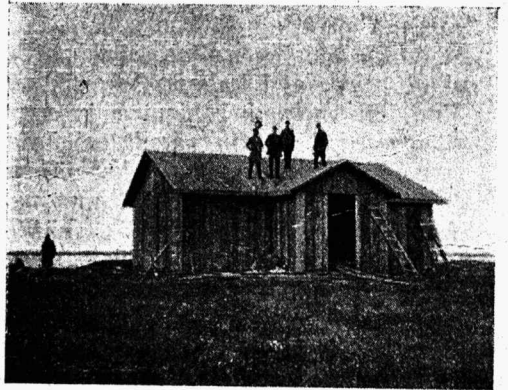

Kõige uuemad ülesvõtted Amundseni sõidult Põhjanabale.

Julge Põhjanaba uurija Amundseni vahva „Maud“ sõidab tormisel merel parajasti läbi Beeringeri merikitsuse. Kaasavõetud koertest, kellega sõit jääd mööda jätkatakse, uitab üks mõtiskeldes laevalael.

Tshuktshi neemele lähenedes tulevad pärismaalased haruldasele külalisele vastu ja ronivad uudishimulikult „Maudile“.

Amundseni kallid külalised — tshuktshid.

Mannerile jõudnud ehitavad väledad käed viie päevaga „talvepalee“, kaitseks tuleva talve pakase eest. Kes küll tahaks vahetada oma korteri vahva Amundseni palee vastu?

PUNAPÕSK JA VAHVA SÜDA.

Tervishoidlik muinasjutt Inglise keelest, tõlk. K. O.

V. Lahing Rohelisel Kingul.

Uaak oli juturaamatutest palju lugenud lahinguist. Ja alati oli ta soov — üht päris tõsist lahingut ise oma silmaga näha. Nüüd läks ta soov täide.

Nõgijoosepid marssisid reas ülespoole. Mõnel nendest oli nuga, mõnel nui, mõnel kivid käes. Käed ise olid aga väga mustad ja sõrmeküüned pikad ja nende alused olid samuti mustust täis.

Mary Ann ja Jaak polnud kunagi varem näinud nii palju kurje ja hirmsaid nägusid. Mary Annel oli hirm, ta värises üleni kehast ja ta põski mööda veeresid üksteise järele pisarad.

„Ho! ho! ho!“ naeris väike, paks Rõõmusmeel. „Ära kard! Meil on nendega olnud juba palju lahinguid, ja ikka olime meie võidumehed.“

„Ei, mina ei kard,“ ütles Jaak julgelt ja seisis sirgelt oma kohal. Ainult ta nägu oli väga kahvatanud.

Ka Mary Ann naeratas nüüd ja varsi polnud ka pisaraid enam näha. Tal polnudki aega enam nutta, sest ta tahtis vaadata, mis nüüd tuleb.

Ikka lähemale ja lähemale tulid Nõgijoosepid oma mustade ja inetute nägudega.

Rüütel Puhtus seletas lastele, kes need kõik on. Siin olid kõige päält sarnased perekonnad, nagu Mustus, Haigus ja Õnnetus, kes kõik nägid välja väga hirmsad. Nende taga sammusid Kurbmeel, Külmetus, Päavalu, Jooksja ja veel mõned teised. Nende vastikute nägude hulgas nägid Mary Ann ja Jaak ka Kohvikannu ja Teekannu. Kohvikann oli must ja vihane ja Teekann tampris jalgu vastu maad. Mitte ükski Nõgijoosep ei naeratanud kordagi ja nende kõikide näod olid mossis ja pahurad. Ainult kui nad hambaid kiristasid, oli näha, et need mustad ja pesemata olid. Ja üldse puudus neil suus väga palju hambaid, nagu Mary Ann ja Jaak tähele panid.

„Ma mõtlen, neil kukuvad varsi kõik

hambad suust, kui nad neid puhastada ei viitsi,“ tähendas Mary Ann.

Kõigil Nõgijoosepidel olid seljad küürus ja kõveras. Nad urisesid vihaselt omaette ja nende silmavaade oli tige ning võigas.

„Ma usun, et võidame nad siiski!“ ütles Jaak. Samal silmapilgul lendas vihisedes üks kivi ta kõrvust mööda.

Kuid nüüd algasid vaenlasega võitlust kõik sõbralikud haldjad. Mustus lähenes Mary Annele ja tahtis talle oma suure nuiaga pähe lüüa, aga kohe tõttas appi rüütel Puhtus. Ta tõstis püssi, sihtis — kõlas pauk ja upeerkuuti langes pääletungija. Jaak pani tähele, kui toredasti ja osavalt Päikesepaiste tabas oma kuldsete nooltega vastaseid. Haiguste suurest suguvõsast kaotas üks perekonnaliige teise järele oma elu ta nooltest tabatuna.

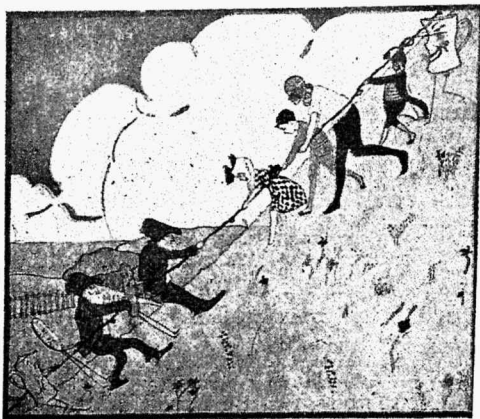
Ja varsi võis märgata, et sõbralikud haldjad võidavad lahingu, sest Nõgijoosepid pugesis juba puude taha peitu.

Peagi tuli üks neist kaljurinka tagant ja kandis käes keppi, mille otsa oli seotud valge ninarätik. Nagu teada, tähendab see sõjaajal, et vaenlane soovib astuda vastaspoolega läbirääkimistesse. Ja kohe vaikiski sõjakära. Keegi ei kõnelenud. Oli kuulda ainult puulehtede kahisemist tuule käes. Rahusaadik lähenes pikkamööda ja varsi võis näha päris lähedalt ta musta, krobelseks lõhkenud nahka ja rohelist, tagedusetulest vätkuvaid silmi.

„Me oleme väsinud võitlemast,“ ütles ta, „ja teen järgmise ettepaneku: võtame kõie ja hakkame vägipulka vedama, et näha, kes meist on tugevam. Kui teie jõuate meid tõmmata üles kingu otsa, siis oleme meie lahingu kaotanud, kui aga meie jõuame teid tõmmata alla — siis olete teie kaotajad!“

„Hää küll! Oleme nõus teie ettepanekuga,“ vastas haldjas Värske Õhk. Onu Sport jooksis ruttu ühe puu juure ja löikas säält puu ümber põimuva viinapuuväädi. See täitis kõie aset.

Ühes teistega võtsid ka Mary Ann ja Jaak vahvasti kõie otsast kinni. Kuid Nõgijoosepid olid kavalad. Nad ei oodanud

Võitlus Nõgijoosepitega.

ära, kuni kõik haldjad oleksid kõie juures oma kohtadele jõudnud, vaid hakkasid kohe täiest jõust allapoole kiskuma. Ja juba jõudsidki nad tõmmata oma vastaseid ligi pool teed allapoole. Sääljures lõi Jaak oma pää kõvasti vastu puud ja Mary Ann kriimustas oma näo ja käed kibuvitsapõõsas.

„Kas me tõesti ei jõua nendele vastu panna?“ karjus Jaak.

„Oi, ma ei jõua enam hoida, ma pean vist kõie lahti laskma!“ nuuksus Mary Ann.

„Kus on ometi onu Sport. Ta võiks meid aidata,“ ohkas Kaerajahu.

Korraga kuuldus vali hüüe kingu tipult. See oli onu Sport.

„Pidage,“ hüüdis ta, „ma tulen kohe appi!“ Ja enne kui keegi jõudis õieti silmaga pilgutada, oli ta juba kohal. Ta põsed õhetasid, silmad välkusid ja niipea, kui ta oma käed kõie külge pani, tundsid lapsed, kuidas see korraga ülespoole kerkis.

„Nüüd tõmbame need kelmid mäe otsa!“ hüüdis onu Sport.

Haiguste perekond kiristas vihasealt hambaid. Kohvikann vandus hirmsasti ja üldse olid kõik Nõgijoosepid hirmus kurjad. Aga see ei aidanud. Neid tõmmati ikka ülespoole ja ülespoole.

„Viimati peavad nad ometi aru saama, et meie oleme nende isandad,“ ütles rüütel Päikesepaiste.

Kuid parajasti, kui Nõgijoosepid olid juba peaaegu päris künka tipule tõmmatud, tegi onu Sport kõiega ühe tugeva võpatuse ja kõik nad lendasid üle pää-kaela alla. Jaak ja Mary Ann olid sellest nii imestunud, et nad otse maha istusid. Aga üles tõustes nägid nad all üht väga naljakat pilti. Kohvikann ja Teekann kaelustasid üksteist ja nende nägudel võis suurt hirmu näha. Ka teised vaenlased olid kes kühli, kes kápuli; kõik nad karjusid kõvasti vihast, ehmatuses ja hirmust.

Nende hulka laskis rüütel Puhtus oma püssist kuulised, ja rüütel Päikesepaiste oma vibust kuldseid mooli. Kabuhirmus pagesid vaenlased ja varsj ei olnud kusagil ühtki neist enam näha.

„Hõissa! Võit on meie!“ hüüdis onu Sport.

„Kui õnnelik ma olen!“ naeratas isand Rõõmusmeel.

„Tulge, lähme tantsima!“ kutsus väike Avitaja ja nii nad tegidki. Jaak tantsis prl. Spinatiga ja Mary Anne kaaslane oli Värskes õhk.

Nii nad tantsisid, mängisid, sõid ja naersid kuni suur, punane päikesekera end peitis mändide taha.

„Kas Mary Annel ja Jaagul poleks aeg nüüd koju minna?“ küsis õrnalt Uni ja kõlistas tasa oma väikese kandle keeli.

„Jah“, vastasid lapsed. Siis astusid kõik sõbralikud haldjad pikka ritta ja lapsed jätsid nende kõigiga jumalaga. Igatiüks raputas tugevasti meie väikeste sõprade kätt ja igaühel oli nendele mõnda kena ja lahket sõna teele kaasa anda.

„Meil oli nii lõbus siin ja nüüd me tunneme teid kõiki palju paremini,“ lausisid Mary Ann ja Jaak.

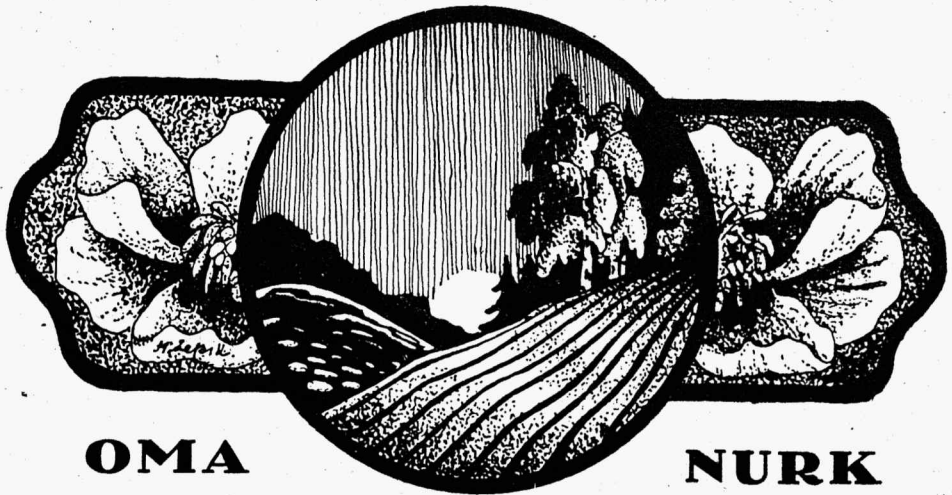
„Jumalaga! Ja hoidke end. Nõgijoosepited eemale,“ hüüdisid haldjad lastele jälle, kui need kümikalt juba alla jooksid.

Kui Mary Ann ja Jaak alla jõudes tagasi vaatasid, siis nägid nad, et haldjad ikka veel tantsus heljusid, ja kaugele kostis nende võidulaul:

Nõgijoosepid me jooksu lõime ...

Kadu kurja vaenlasele tõime.

(Järgneb.)

OMA

NURK

KOOLIST LAHKUMISE PUHUL.

Noor vikerlane Motik.

Jumalaga kõik, mu vanad ja noored koolisõbrad! Loodetavasti kohtame üksteist pea. Hiljemini vast tuleval aastal. Jumalaga, jumalaga, olgem rõõmsad, et töö on lõppenud — et oleme jälle tarkust kogunud ja võime puhata. Naerge, kui olete saavutanud eesmärgi — hää koolitunnistuse, kuid mitte nutta, kui leidub vahest mõni „nõrk“. Ega see nahka riku, võite ju ka suvel tunnikese õppida. Küll vanemad juba andestavad — ei tähenda see „nõrk“ ju alati laisklemist, võib olla ka mõni aine, millest jagu ei saa, eks katsegi siis teda suvel murda. Ei, ärge kurvastage, parem juba naerge muretult — noorus valdab kõike ja ka need „nõrgad“. Küll nad pea kaovad. Enne tarvis püüda — püüda! Kuid milline mugav tunne, kui koolitunnistus hää on, ja saate vanemaillt lubaduse suve veeta maal ehk kogu — sõita randa. Eks ole, maalapsed? Igatsete koju — sinna järve ehk jõe kaldale aasale, kus õitsevad kirevad lilled. Eks ole, tahaksite praegu lamada heinamaal ja vahtida sinitaevasse, kuna päikesepaistel lõhnavad lilled ning sirista-

vad muretult linnukesed? Nii otsatu hää on siis olla lameskile ja ehitada õhulosse.

Ja teiegi, linnalapsed, ega teiegi taha jääda linna tolmuste müüride vahele — ka teie igatsete vabadesse. Küll sõidate maale, oodake ainult! — küll mängite pea aasal ja põlete päikesepaistes pruuniks. Ehk saate suve veeta merel, suure sinetava mere rannal. Milliseid imeilusaid muinasjutte vestab meri, kuulake ainult! Eks ole hää olla poollameskile rannaliivas ja kuulatada seda kohinat, seda sügavat, tumedat müha?! See on looduse vägev laul! Ja keset palavust on nii mõnus end kasta sinisesse merevette ja pritsida kristalliseid veetilke siniõhku. Linnalapsed, eks ole see nii meelitav, palju parem kui hulkuda tolmuseil tänavail ehk inimesist täidetud pargis?

Armsad koolisõbrad ja teiegi, armsad vikerlased, kas veeta suvi nii: laiseldes ning mõnutsedes? Kas veeta suvi mingisuguse tööta, ilma et kedagi aitaksime. Ei, aitama peame, kaasa töötama peame. Aga keda peame aitama, mida töötama? Seda pole raske ütelda, mu koolisõb-

rad ja vikerlased. Näiteks, tütarlapsed võiks emale päeva kergemaks teha, kui aitaksid igalpool koduses majapidamises ja kodu korrashoidmises ja ehtimises. Poisslapsed läheksid igal pool isale appi välis- tööle, metsa, põllule, heinamaale. Marjakeedis maitseb vist igale, see pärast — marjule! Kui avatlevad on maasikad, punapõksised, roheline metsa varjus. Ja kui armsalt noku- tavad meile mustikad Mustika-Mati riigist. — Mõni teist, kellel hää luge- mise and, võiks ka vanematele jõudetundidel ette lugeda. Oo, pal- ju on juhuseid, kus võime aidata ja kaasa töötada, pangem aga käed külge.

Aga tahame ka kuidagi mõnusalt aega viita, ütlete vahest. Jah, see on küll õigus, mingisugune lõbu peab meil olema. Sport — see on lõbu, millest võivad kõik osa võtta — poisid ja tüdrukud. Neid mängu on ju nii lõpmatu hulk — jalgpall, palli- mäng, lawn-tennis, kellel see või- malik, kriket, keegel, jalgrattasõit ja palju muud. Ja veel — koguge kok- ku kõik sõbrad ja tuttavad, siis võib ju vanu tuttavaid mängu mängida, näit. peitemängu, „Mooramaa kunin- gat“, viimastpaari, raudristi, keks- kasti jne. Tütarlapsed, võite ju hul- gakesi koguda aialehtlasse ehk hal- jale murule, kõigil käsitööd käes ja üks loeks ette. See oleks ka hää aja- viide ja kasulik päälegi. Hääd raa- matud ja ajakirjad on meie parimad sõbrad elus. Ja kas ei paku loodus üksj lõpmatu palju huvitavaid. Vi- kerlased, õppigem tundma loodust, see olla raamat, mida sa kunagi ei jõudvat läbi lugeda lõpuni, nii pal- ju uudist on temas varjul. Nii. Olen palju jutustanud teile, kallid sõbrad, kuid mis ütlete teie minule? Kirju- tage „Vikerkaarele“ oma kodust ja suvest, mida mõtlete veeta sääil ehk mujal. Kirjutage, küll „Vikerkaar“ võtab vastu, kui aga ilusasti kirju- tate.

Jumalaga, sõbrad! Loodetavasti näeme koolis üksteist jälle ja jutus- tame üksteisele oma suviseid juh- tumusi.

MALE

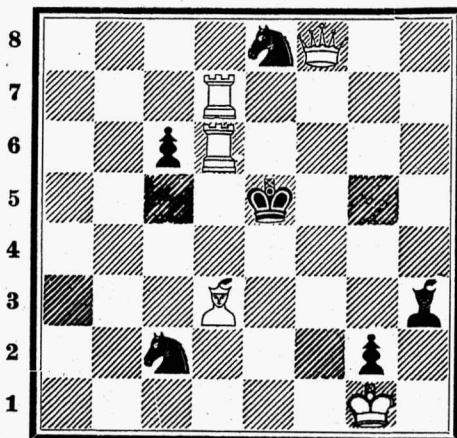
Toimetaja A. Burmeister.

Ülesanne nr. 25.

Kokku säädnud St. Treala (Brünnis).

Mustad.

A B C D E F G H

Valged.

Valged: K g1, L f8, V d6 ja d7, O d3.
Mustad: K e5, O h3, R c2 ja e8, S c6 ja g2.

Valged algavad ja annavad matt kahe sammuga.

Ülesannete lahendused.

„Vikerkaares“ nr. 21 ilmunud ülesande „Maagiline ruut“ lahendus.

1	14	15	4	34
8	7	3	16	34
12	11	6	5	34
13	2	10	9	34

34 34 34 34

Õiged lahendused saatsid: F. Laurson — Tallinnast, Ed. Bruhlin — Tallinnast, Robert Keres — Tartust, Fritz Kask — Rakverest, K. Tünder — Hallistest, E. Veel — Hiiumaalt.